

Annelerin Psikolojik Dayanıklılığının ve Duygu Sosyalleştirme Stratejilerinin Çocukların Duygu Düzenleme Becerileri Üzerindeki Rolü

The Role of Mothers' Psychological Resilience and Emotion Socialization Strategies on Their Children's Emotion Regulation Skills

© Dilara Gürses, © Z. Deniz Aktan, © İpek Ülkümen

İşık Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye

ÖZ

Amaç: Bu araştırma, 48-72 aylık çocuklara sahip annelerin psikolojik dayanıklılık puanları ile duygu sosyalleştirme stratejileri puanlarının, bazı sosyodemografik değişkenler kontrol edikten sonra çocuklarının duygu düzenleme becerileri üzerindeki yordayıcı rolünü incelemeyi amaçlamaktadır.

Gereç ve Yöntem: Kartopu ve kolayda örnekleme yöntemi ile ulaşılan, 48-72 aylık çocuğu olan 659 anne ile yapılan araştırmada veriler, Sosyodemografik Bilgi Formu, Duygu Düzenleme Ölçeği, Çocukların Olumsuz Duygularıyla Başa Çıkma Ölçeği ve Erişkin Yılmazlık Ölçeği aracılığıyla gönüllülük esasına göre çevrimiçi olarak toplanmıştır. Bu araştırma ilişkisel tarama modeline dayanan kesitsel bir çalışmadır.

Bulgular: Analiz sonuçlarına göre, annelerin psikolojik dayanıklılık puanları çocukların duygu düzenleme becerilerini pozitif yönde anlamlı düzeyde ($\beta=0,279$; $p<0,01$); annelerin destekleyici duygu sosyalleştirme stratejileri puanları çocukların duygu düzenleme becerilerini pozitif yönde anlamlı düzeyde ($\beta=0,220$; $p<0,01$); annelerin destekleyici olmayan duygu sosyalleştirme stratejileri puanları çocukların duygu düzenleme becerilerini negatif yönde anlamlı düzeyde ($\beta=-0,260$; $p<0,01$) yordamaktadır. Çoklu doğrusal regresyon analizi sonuçlarında ise çocuk cinsiyeti ve ailedeki çocuk sayısı sosyodemografik değişkenleri kontrol edildikten sonra, annenin psikolojik dayanıklılığı, destekleyici ve destekleyici olmayan duygu sosyalleştirme stratejileri puanlarının, duygu düzenleme puanlarının anlamlı yordayıcıları olduğu bulunmuştur ($p<0,01$).

Sonuç: Bu bulgular annenin psikolojik dayanıklılığının ve annelerin kullandıkları duygu sosyalleştirme stratejilerinin çocuğun duygusal gelişimi üzerindeki önemini göstermektedir. Dolayısıyla çocukların duygu düzenleme becerilerini geliştirmeye yönelik terapötik müdahale ve programlara annelerin de dahil edilmesinin terapi verimliliğini artırabileceği düşünülmektedir. Aynı zamanda araştırma bulgularının, ebeveynin psikolojik dayanıklılığı ve duygu sosyalleştirme stratejileri ile duygu düzenleme becerileri arasındaki ilişkiyi ortaya koyarak literatüre ışık tutacağına inanılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Psikolojik dayanıklılık, duygu sosyalleştirme, duygu düzenleme, erken çocukluk

ABSTRACT

Objectives: This study aims to examine the predictive role of psychological resilience and emotion socialization strategies scores of mothers with 48-72 months old children on their children's emotion regulation skills, after controlling for some sociodemographic variables.

Materials and Methods: This study consisted of 659 mothers with 48-72 months old children reached by snowball and convenience sampling method. Data were collected online on a voluntary basis through the Sociodemographic Information Form, the Emotion Regulation Scale, the Scale for Coping with Negative Emotions of Children, and the Adult Resilience Scale. The research is cross-sectional and based on relational screening model.

Results: The results show that children's emotion regulation skills scores are positively and significantly predicted by mothers' psychological resilience scores ($\beta=0.279$; $p<0.01$), positively and significantly predicted by mothers' supportive emotion socialization strategies scores ($\beta=0.220$; $p<0.01$), and negatively and significantly predicted by mothers' non-supportive emotion socialization strategies scores ($\beta=-0.260$; $p<0.01$). The multiple linear regression analysis results demonstrated that after controlling children's gender and number of child in a family, the mother's psychological resilience, supportive, and non-supportive emotion socialization strategies scores are significant predictors of emotion regulation scores ($p<0.01$).

Yazışma Adresi/Address for Correspondence: İpek Ülkümen, İşık Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye

Tel.: +90 538 798 70 26 E-posta: ipek.ulkumen@isikun.edu.tr ORCID: orcid.org/0000-0001-8765-301X

Geliş Tarihi/Received: 16.03.2022 Kabul Tarihi/Accepted: 08.09.2022

Copyright © 2024 Yazar. Türkiye Çocuk ve Gençlik Psikyatrisi Derneği adına Galenos Yayınevi tarafından yayımlanmıştır. Creative Commons Atıf-GayriTicari-Türetilemez 4.0 (CC BY-NC-ND) Uluslararası Lisansı ile lisanslanmış, açık erişimli bir makaledir.

Conclusion: In conclusion, these findings indicate the importance of the psychological resilience of the mother and the emotion socialization strategies used by mothers on the emotional development of children. Therefore, the inclusion of mothers in therapeutic interventions and programs aimed at improving children's emotion regulation skills may increase the effectiveness of therapy. Also, it is believed that the findings will shed light on the literature by revealing the relationship between parental resilience and emotion socialization strategies and emotion regulation skills.

Keywords: Psychological resilience, emotion socialization, emotion regulation, early childhood

Giriş

Bireylerin, duygularını fark etme ve onları ifade etmeleri sırasında davranışlarını değerlendirme ve kontrol etme yetileri, duygu düzenleme becerisi olarak tanımlanmaktadır.¹ Bu becerinin yaşamın erken dönemlerinde gelişmeye başladığı² ve ebeveynlerinin duygu düzenleme stratejilerin, çocuklara model olduğu bilinmektedir.³ Ebeveynlerin işlevsel duygu düzenleme stratejileri kullanmaları halinde çocuklarının da işlevsel duygu düzenleme stratejilerini kullanma ihtimalleri yükselirken; işlevsiz duygu düzenleme stratejileri kullanan ebeveynlerin çocuklarının duygularını düzenleme konusunda daha çok zorluk yaşadıkları görülmektedir.^{4,5} Buradan yola çıkarak, ebeveynlerin erken çocukluk döneminde çocuklarının duygu düzenleme becerisini geliştirmelerinde önemli rol oynadığı düşünülmektedir.

Literatür incelendiğinde, çocukların duygu düzenleme becerileri ile bağlanma stiline,⁶ annenin duygu düzenleme güçlüğünün⁷ ve ebeveyn eğitiminin⁸ ilişkili olduğu sonucuna ulaşan çalışmalara rastlanmaktadır. Benzer şekilde, İlgar ve Akbaba⁹ çocukların duygu düzenleme becerilerinin anne ile ilişkili çeşitli değişkenler açısından farklılaştığını bulgulamıştır. Bir başka çalışmada ise güvenli bağlanmanın gerçekleştiği ilişkilerdeki okul öncesi dönemdeki çocukların duygu düzenleme becerilerinin, annelerine güvenli bağlanamamış olan çocuklara kıyasla daha yüksek olduğu belirtilmiştir.¹⁰ Dolayısıyla bu araştırmalar, annelerin çocukların duygu düzenleme becerileri üzerindeki etkisini ortaya koymaktadır.

Kişinin, negatif bir durum karşısında, riskli ve koruyucu olan unsurları gözeterik mevcut duruma uyumlanabilmesi psikolojik dayanıklılık olarak tanımlanmaktadır.¹¹ Öz ve Bahadır Yılmaz¹² psikolojik dayanıklılığı yüksek olanların stresle mücadele etmekte daha başarılı olduğunu, diğerleriyle ilişki kurma ve sorun çözme konusunda da daha yetkin olduklarını belirtmektedir. Literatür verileri incelendiğinde de ebeveynlerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri ile çocukların sosyal yetkinliklerinin, kaygı ile geri çekilme davranışlarının ve öfke-agresyon düzeylerinin ilişki olduğu görülmektedir.¹³ Bir başka çalışmada, tipik gelişim gösteren çocuğu olan annelerin özel gereksinimli çocuğu olan annelere göre psikolojik dayanıklılık düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.¹⁴ Tüm bu çalışmalar, psikolojik dayanıklılık kavramının ebeveyn çocuk ilişkisinde incelenmesinin gerekliliğini vurgulamaktadır. Öte yandan, ülkemizde erken çocukluk dönemindeki duygu düzenleme becerisine ilişkin yapılan çalışmalar, ebeveyn ile ilişkili farklı boyutları ele almasına karşın psikolojik dayanıklılık açısından

incelenmiş herhangi bir ulusal çalışmaya rastlanmamıştır. Bu alanda yapılan uluslararası çalışmaların ise kısıtlı olduğunu söylemek mümkündür.

Çocukların duygu düzenleme becerileri üzerinde etkili olan bir diğer ebeveynlerle ilişkili kavramın ise duygu sosyalleştirme olduğu düşünülmektedir. Duygu sosyalleştirme, çocuğun olumlu ya da olumsuz bir duygu yaşadığında ebeveynin çocuğun duygusuna verdiği tepki ve çocukla iletişim kurma şekli olarak ele alınmaktadır.¹⁵ Olumsuz duygu sosyalleştirme stratejileri çocukta duygularını bastırmaya neden olmakta ve duygularını kontrol etmesini zorlaştırmaktadır.¹⁶ İlgili alanyazın incelendiğinde, annelerin duygu sosyalleştirme stratejilerinin çocukların duygu düzenleme becerileri üzerinde etkili olduğunu bulgulayan çalışmalar göze çarpmaktadır.¹⁷⁻¹⁹ Bir başka çalışmada ise, annelerin olumsuz duygu sosyalleştirme stratejilerinin annenin eğitim düzeyi ile çocukta görülen davranış sorunları arasındaki ilişkide tam aracı bir etkiye sahip olduğu görülmüştür.²⁰

Bahsedilen bütün veriler ışığında, ebeveynin psikolojik dayanıklılığı ve duygu sosyalleştirme stratejilerinin çocuğun duygu düzenleme becerisi üzerinde önemli bir etkisi olduğu düşünülmektedir. Literatürde bu üç değişkenin birlikte ele alındığı bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bununla birlikte, duygu düzenleme becerisini inceleyen araştırmalar arasında, erken çocukluk dönemini içeren oldukça sınırlı çalışmanın var olduğu görülmektedir.²¹ Ancak, duygu düzenleme becerisinin gelişimi açısından okul öncesi dönemin önemli bir evre olduğu bilinmektedir. Dolayısıyla bu araştırmada, 48-72 aylık çocukların duygu düzenleme becerilerine odaklanılmıştır. Aynı zamanda, ülkemizde çocuğun bakımı ile genellikle annelerin ilgilendiği bilinmektedir.²² Bu sebeple, söz konusu değişkenleri incelerken, çocukları ile daha fazla vakit geçirdikleri düşünülen anne örneklemeden yararlanılmasının literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Gereç ve Yöntem

Katılımcılar ve İşlem

Bu araştırma, kartopu ve kolayda örnekleme yöntemi ile ulaşılan 48-72 aylık çocuğu bulunan anneler ile yürütülmüştür. Çalışmaya, FMV Işık Üniversitesi Etik Kurul Komisyonu'nun Etik Kurul onayı alındıktan sonra başlanmıştır (karar no: E-57062422-302.14.99-3925, tarih: 06.05.2021). Kullanım izni alınan ölçekler Google form üzerinden çevrimiçi kullanıma uygun hale getirilerek, katılımcılara sosyal medya aracılığıyla sunulmuştur. Araştırma katılanlardan öncelikle bilgilendirilmiş

onam formunu doldurmaları istenmiş, formu onaylayan katılımcılara araştırma değişkenlerini değerlendiren ölçekler sunulmuştur.

Araştırmanın işleme kriterleri, 48-72 aylık çocuğa sahip olmak ve biyolojik anne olmak iken; annenin mevcut durumda ya da geçmişte psikiyatrik tanı alması, çocuğunun mevcut durumda ya da geçmişte psikiyatrik tanı almış olması dışlama kriterleri olarak belirtilmiştir. Tüm kriterler, göz önünde bulundurulduğunda araştırma 659 katılımcı ile yürütülmüştür.

Araştırmaya katılan annelerin %9,9'unun (n=65) 30 yaş ve altında, %41,1'inin (n=271) 31 ile 35 yaş arasında, %34,4'ünün (n=227) 36 ile 40 yaş arasında, %14,6'sının (n=96) ise 41 yaş ve üzerinde olduğu görülmektedir. Annelerin öğrenim düzeyleri dağılımının %0,6 (n=4) oranında ilköğretim, %7,6 (n=50) oranında lise, %11,4 (n=75) oranında yüksekokul, %54,3 (n=358) oranında lisans, %21,4 (n=141) oranında yüksek lisans ve %4,7 (n=31) oranında doktora mezunu olduğu belirlenmiştir. Öte yandan annelerin %35,2'si (n=232) çalışmamakta, %8,8'i (n=58) yarı zamanlı çalışmakta ve %56'sı (n=369) ise tam zamanlı olarak çalışmaktadır. Son olarak katılımcıların %91'inin (n=600) evli, %5,6'sının (n=37) boşanmış, %1,8'inin (n=12) evli olup ayrı yaşadığı, %0,9'unun (n=6) evli olmayıp birlikte yaşadığı görülmüştür. Diğer seçeneğini oluşturan katılımcılar tüm örneklemin %0,6'sını (n=4) oluşturmaktadır. Boşanma sürecinde olan 2 katılımcı, eşi vefat eden 1 katılımcı ve eşi ile ayrı illerde çalışan 1 katılımcı bu seçeneğe dahil edilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Sosyodemografik Bilgi Formu: Araştırmacı tarafından hazırlanan bu form, annenin yaşı, eğitim durumu, çalışma durumu, ailedeki çocuk sayısı, algılanan gelir düzeyi ve ebeveynlerin birliktelik durumu gibi bilgileri içeren 12 sorudan oluşmaktadır. Aynı zamanda, araştırmaya dahil edilme ve araştırmadan dışlanma ölçütlerini yerine getirebilmek amacıyla çocuğa ait doğum tarihi bilgisine ve ebeveyn ile çocuğun psikiyatrik tanı geçmişine veya mevcut tanı durumuna yönelik sorulara yer verilmiştir.

Duygu Düzenleme Ölçeği: Shields ve Cicchetti²³ tarafından geliştirilen, Türkçe adaptasyonu Batum ve Yağmurlu²⁴ tarafından yapılan bu ölçek, okul öncesi ve okul çağındaki çocukların duygu düzenleme becerilerini ölçmektedir. Toplamda 24 maddesi olan ve 4'lü Likert türündeki bu ölçek, "Duygu Düzenleme" ve "Değişkenlik/Olumsuzluk" olmak üzere iki alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin orijinal versiyonunda Cronbach alfa katsayıları "Duygu Düzenleme" alt boyutu için 0,83, "Değişkenlik/Olumsuzluk" boyutu için ise 0,96 olarak bulunmuştur. Bu araştırmada ise Cronbach alfa katsayısı "Duygu Düzenleme" alt boyutu için 0,67, "Değişkenlik/Olumsuzluk" alt boyutu için 0,79, bileşik duygu düzenleme puanının Cronbach alfa katsayısı ise 0,84 olarak hesaplanmıştır. Bu araştırmada birleşik duygu düzenleme puanı üzerinden analizler gerçekleştirilmiştir.

Çocukların Olumsuz Duygularıyla Baş Etme Ölçeği: Çocukların Olumsuz Duygularıyla Baş Etme Ölçeği, ebeveynlerin duygu sosyalleştirme davranışlarını ölçmek amacıyla Fabes

ve ark.²⁵ tarafından geliştirilmiş olup, Altan-Aytun ve ark.²⁶ tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Çocukların deneyimlediği olumsuz duyguları içeren 12 senaryo ve her senaryo için 6 farklı tepkiden oluşan ölçek 5'li Likert türündedir. "Sıkıntı-Endişe Tepkileri", "Cezalandırıcı Tepkiler", "Küçümseyici Tepkiler", "Duygu İfadesini Teşvik Etme", "Duygu Odaklı Tepkiler", "Problem Odaklı Tepkiler" olmak üzere 6 alt ölçekten oluşan ölçek "Destekleyici Tepkiler" ve "Destekleyici Olmayan Tepkiler" olarak iki boyutta da ele alınabilmektedir. Ölçek doğası gereği toplam puan hesaplanmasına uygun değildir.

Orijinal ölçekte alt ölçeklerin iç tutarlılık kat sayıları 0,69 ile 0,85 arasında değişmektedir.²⁵ Yapılan uyarılama çalışmasında alt ölçeklerin iç tutarlılık katsayılarının 0,54 ile 0,88 arasında değiştiği sonucuna ulaşılmıştır.²⁶ Bu çalışmada ise alt ölçeklerin iç tutarlılık katsayıları 0,70 ile 0,92 arasında değişmektedir ve bu, ölçeğin güvenilirlik puanının oldukça yüksek olduğuna işaret etmektedir.

Yetişkinler için Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği: Friborg ve ark.²⁷ tarafından geliştirilen Yetişkinler için Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği, Basım ve Çetin²⁸ tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Toplamda 33 maddesi bulunur ve 5'li Likert tipindedir. Ölçek, "Kendilik Algısı", "Gelecek Algısı", "Yapısal Stil", "Sosyal Yeterlilik", "Aile Uyumu" ve "Sosyal Kaynaklar" olmak üzere 5 alt ölçekten oluşmaktadır. Ölçekten hem alt ölçeklere dair hem de toplam psikolojik dayanıklılık puanı elde edilebilmektedir.

Yapılan uyarılama çalışmasında ölçeğin alt ölçeklerinin iç tutarlılık katsayılarının 0,66 ile 0,81 arasında değiştiği bulunmuştur.²⁸ Bu çalışmada alt ölçeklerin iç tutarlılık katsayıları 0,59 ile 0,77 arasında değişmekte olup; "Kendilik Algısı" alt boyutu için 0,71, "Gelecek Algısı" alt boyutu için 0,71, "Yapısal Stil" alt boyutu için 0,59, "Sosyal Yeterlilik" alt boyutu için 0,70, "Aile Uyumu" alt boyutu için 0,77 ve "Sosyal Kaynaklar" alt boyutu için 0,71 olarak bulunmuştur. Ölçeğin toplam puanı üzerinden elde edilen Cronbach alfa değeri ise 0,88 olarak bulunmuştur. Bu sonuç, ölçeğin yüksek düzeyde güvenilirliğini işaret etmektedir. Yapısal stil alt boyutunda güvenilirlik puanının düşmesine etki eden üçüncü soru anketten çıkarılmış, böylelikle gerek alt boyut puanı gerek ölçekten elde edilen toplam puan bazından güvenilirliğin artırılması sağlanmıştır. Bu araştırmada ölçekten elde edilen toplam psikolojik dayanıklılık puanı üzerinden analizler gerçekleştirilmiştir.

İstatistiksel Analiz

Araştırmadan elde edilen veriler, IBM SPSS 28.0 programı (IBM Inc., Armonk, NY) kullanılarak analiz edilmiştir. İstatistiksel analizlere geçilmeden önce katılımcılardan elde edilen verilerin normal dağılımı için çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerlerinin ± 3 ranjında olmasını koşulu dikkate alınmıştır.²⁹ Verilerin normal dağılımı neticesinde parametrik testlerin kullanımına karar verilmiştir.

Araştırmanın yordayıcı değişkenleri, toplam puan üzerinden değerlendirilen annelerin psikolojik dayanıklılık puanları ve destekleyici olan ve destekleyici olmayan olarak iki ayrı alt boyut ile ele alınan duygu sosyalleştirme stratejileri puanları;

yordanan değişken ise çocuklarının duygu düzenleme becerileridir. Yordayıcı değişkenlerinin yordanan değişken olan duygu düzenleme becerileri üzerindeki rolü basit doğrusal regresyon ve çoklu doğrusal regresyon analizleri ile incelenmiştir. Yordayıcı değişkenlerinin yordanan değişken olan duygu düzenleme becerileri üzerindeki rolü incelenirken bazı sosyodemografik değişkenler analize kontrol değişkeni olarak dahil edilmiştir. Bu değişkenlerden, kategorik olarak ölçülmüş olan çocuğun cinsiyeti (kız: 1 ve erkek: 0) ve annenin çalışma durumu (çalışıyor: 1 ve çalışmıyor: 0) değişkenleri analizlere dahil edilebilmesi için kukla (dummy) değişken haline dnstrlmştr. $P=0,05$ olarak alınmıştır.

Bulgular

Araştırmada öncelikle çocuğun duygu düzenleme becerileri ile ilişkili olan değişkenler incelenmiştir. Yapılan Pearson korelasyon analizi bulgularına göre (Tablo 1) çocuğun duygu düzenleme becerileri ile annenin psikolojik dayanıklılığı, destekleyici duygu sosyalleştirme stratejileri ve destekleyici olmayan duygu sosyalleştirme stratejileri arasında orta düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur ($p<0,01$). Aynı zamanda, çocuğun duygu düzenleme becerileri ile çocuğun cinsiyeti, annenin çalışma durumu, ailedeki çocuk sayısı ile anlamlı düzeyde ilişkilidir ($p<0,05$). Değişkenler arasındaki korelasyonlar kontrol edildikten sonra regresyon analizlerine geçilmiştir.

İlk olarak, yordayıcı değişkenlerinden ilki olan annenin psikolojik dayanıklılığının, çocukların duygu düzenleme becerisi

zerindeki yordayıcılık etkisini test etmek için basit doğrusal regresyon analizi uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 2'de yer almaktadır.

Tablo 2'de görüldüğü üzere, yapılan basit regresyon analizi ile annenin psikolojik dayanıklılık düzeyinin, çocukların duygu düzenleme becerisi üzerindeki yordayıcı rolü analiz edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre kurulan regresyon modeli anlamlı bulunmuştur ($F_{(1,657)}=55,58$, $p<0,01$). Annenin psikolojik dayanıklılık düzeyi, çocuklarının duygu düzenleme becerilerini pozitif yönde anlamlı düzeyde yordamaktadır ($\beta=0,279$, $p<0,01$). Buna göre, annenin psikolojik dayanıklılığı arttıķça, çocuğun duygu düzenleme becerilerinin de arttığı görülmektedir. Bununla birlikte annenin psikolojik dayanıklılık düzeyi, çocuğun duygu düzenleme becerileri varyansının yaklaşık %8'ini açıklamaktadır.

Araştırmamızın bir diğer yordayıcı değişkeni olan annenin duygu sosyalleştirme stratejileri destekleyici olan ve destekleyici olmayan duygu sosyalleştirme stratejileri olarak iki alt boyutta ele alınmıştır. Bu noktada, destekleyici olan ve destekleyici olmayan duygu sosyalleştirme stratejilerinin, çocukların duygu düzenleme üzerindeki yordayıcı rolü çoklu doğrusal regresyon yöntemi ile analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 3'te gösterilmektedir.

Tablo 3 incelendiğinde, annelerin destekleyici olan ve olmayan duygu sosyalleştirme stratejilerinin, çocukların duygu düzenleme becerileri üzerindeki etkisini saptamak için kurulan regresyon modelinin anlamlı olduğu görülmüştür ($F_{(2,656)}=48,74$, $p<0,01$).

Tablo 1. Pearson korelasyon analizi bulguları

Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. DD	1	0,28**	0,25**	-0,29**	-0,00	0,031	-0,13**	0,09*	0,13**
2. YPD		1	0,26**	-0,21**	-0,06	0,01	-0,05	0,10*	-0,01
3. ÇODBÇÖ-D			1	-0,12**	-0,02	0,01	-0,11**	-0,02	-0,07
4. ÇODBÇÖ-DO				1	-0,02	-0,02	0,16**	-0,08*	0,01
5. Anne yaş					1	0,16**	0,15**	0,08*	0,00
6. Çocuk yaş						1	0,05	0,02	-0,06
7. Ailedeki çocuk sayısı							1	-0,19**	-0,02
8. Annenin çalışma durumu								1	-0,00
9. Çocuk cinsiyet									1

DD: Duygu Düzenleme lçeği ile ölçülen çocuğun duygu düzenleme becerisi, YPD: Yetişkinler için Psikolojik Dayanıklılık lçeği ile ölçülen annenin psikolojik dayanıklılığı, ÇODBÇÖ-D: Çocukların Olumsuz Duygularıyla Baş Etme lçeği - Destekleyici Tepkiler alt lçeği ile ölçülen annenin destekleyici duygu sosyalleştirme stratejileri, ÇODBÇÖ-DO: Çocukların Olumsuz Duygularıyla Baş Etme lçeği - Destekleyici Olmayan Tepkiler alt lçeği ile ölçülen annenin destekleyici olmayan duygu sosyalleştirme stratejileri, * $p<0,05$, ** $p<0,01$

Tablo 2. Annenin psikolojik dayanıklılık düzeyinin çocuğun duygu düzenleme becerisi üzerindeki yordayıcı etkisi

Yordayıcı değişken	Yordanan değişken	B	Standart hata	B	t	p-değeri
YPD	DD	0,125	0,017	0,279	7,456	0,000
F=55,58 Model (p)=0,000 R ² =0,078						

YPD: Yetişkinler için Psikolojik Dayanıklılık lçeği ile ölçülen annenin psikolojik dayanıklılığı, DD: Duygu Düzenleme lçeği ile ölçülen çocuğun duygu düzenleme becerisi

Analiz sonuçlarına göre, çocukların duygu düzenleme becerileri, annelerin destekleyici duygu sosyalleştirme stratejileri tarafından pozitif yönde ($\beta=0,220$; $p<0,01$) ve annelerin destekleyici olmayan duygu sosyalleştirme stratejileri tarafından negatif yönde ($\beta=-0,260$; $p<0,01$) istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yordandığıdır. Buna göre, annelerin destekleyici tepkileri arttıkça çocukların duygu düzenleme becerilerinin artacağı ve annelerin destekleyici olmayan tepkileri arttıkça çocukların duygu düzenleme becerilerinin azalacağı tahmin edilmektedir. Bununla birlikte, standardize edilmiş regresyon katsayıları göz önünde bulundurulduğunda, çocukların duygu düzenleme becerileri üzerinde etkilerinde görece önem sırasının, annelerin destekleyici olmayan ve destekleyici olan duygu sosyalleştirme stratejileri şeklinde olduğu bulunmuştur.

Yapılan analizler sonucunda, araştırmanın yordayıcı değişkenleri olarak belirlenen annenin psikolojik dayanıklılık düzeyinin ve annenin duygu sosyalleştirme stratejilerinin ayrı ayrı çocukların duygu düzenleme becerilerinin anlamlı yordayıcıları olduğu bulunmuştur. Bunlara ek olarak bazı sosyodemografik değişkenler kontrol edildikten sonra, ilgili değişkenlerin bir aradayken çocukların duygu düzenleme beceri üzerindeki yordayıcı rolü, adimsal çoklu doğrusal regresyon yöntemi ile analiz edilmiştir. Korelasyon analizi sonucunda duygu düzenleme becerileri ile anlamlı ilişkilerinin olduğu bulunan çocuk cinsiyeti, evdeki çocuk sayısı ve annenin çalışma durumu değişkenleri denkleme ilk olarak dahil edilerek kontrol

edilmiştir. Annenin psikolojik dayanıklılığı, destekleyici ve destekleyici olmayan duygu sosyalleştirme stratejileri ise denkleme ikinci basamakta eklenmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 4'te yer almaktadır.

Duygu düzenleme becerileri üzerinde etkili olduğu düşünülen çocuğun cinsiyeti, annenin çalışma durumu, evdeki çocuk sayısı sosyodemografik değişkenleri kontrol edildikten sonra, annenin psikolojik dayanıklılığının ve duygu sosyalleştirme stratejilerinin çocuğu duygu düzenleme becerileri üzerindeki yordayıcı etkisi incelenmiştir. Adimsal yöntem kullanılarak gerçekleştirilen çoklu doğrusal regresyon analizine ilk etapta çocuk cinsiyeti, annenin çalışma durumu ve ailedeki çocuk sayısı değişkenleri dahil edilmiştir. Çoklu doğrusal regresyon analizinin ilk adımında yalnızca çocuk cinsiyeti ve ailedeki çocuk sayısı değişkenlerinin, çocuğun duygu düzenleme becerilerini anlamlı düzeyde yordadığı bulunmuştur ($F_{(2,656)}=10,43$, $p<0,001$). İki değişken birlikte, duygu düzenleme becerilerindeki varyansın yaklaşık %3,1'ini açıklamaktadır. Son adımda, çocuk cinsiyeti ve ailedeki çocuk sayısı kontrol edildikten sonra, analize sokulan annenin psikolojik dayanıklılığı, destekleyici ve destekleyici olmayan duygu sosyalleştirme stratejilerinin ise duygu düzenleme becerilerini yüksek düzeyde anlamlı derecede yordadığı bulunmuştur ($F_{(5,653)}=29,57$, $p<0,001$). Tüm değişkenler bir aradayken duygu düzenleme becerilerindeki varyansın %18,5'i açıklanmaktadır. Analiz sonuçlarına göre, annenin psikolojik dayanıklılığı, annenin destekleyici duygu

Tablo 3. Annenin duygu sosyalleştirme stratejilerinin çocuğun duygu düzenleme becerisi üzerindeki yordayıcı etkisi

	B	Standart hata	β	T	p-değeri
ÇODBÇÖ-D ¹	0,083	0,014	0,220	5,988	0,000
ÇODBÇÖ-DO ²	-0,156	0,022	-0,260	-7,097	0,000
F=48,74 Model (p)=0,000 R ² =0,127					

ÇODBÇÖ-D: Çocukların Olumsuz Duygularıyla Baş Etme Ölçeği - Destekleyici Tepkiler alt ölçeği ile ölçülen annenin destekleyici duygu sosyalleştirme stratejileri, ÇODBÇÖ-DO: Çocukların Olumsuz Duygularıyla Baş Etme Ölçeği - Destekleyici Olmayan Tepkiler alt ölçeği ile ölçülen annenin destekleyici olmayan duygu sosyalleştirme stratejileri

Tablo 4. Cinsiyet ve ailedeki çocuk sayısı kontrol edildikten sonra annenin psikolojik dayanıklılığının ve duygu sosyalleştirme stratejilerinin yordayıcı etkisinin adimsal çoklu doğrusal regresyon analizi ile incelenmesi

Model değişken	B	Standart hata	β	T	ΔR^2
1. sabit	73,514	0,791	-	92,944	-
Cinsiyet	1,847	0,574	0,124	3,215*	-
Ailedeki çocuk sayısı	-1,390	0,435	-0,123	-3,195*	-
2. sabit	59,392	3,105	-	19,129	-
Cinsiyet	2,146	0,530	0,144	4,051**	0,016
Ailedeki çocuk sayısı	-0,674	0,407	-0,060	-1,655	0,015
YPDÖ	0,083	0,017	0,185	4,964**	0,076
ÇODBÇÖ-D	0,068	0,014	0,181	4,892**	0,048
ÇODBÇÖ-DO	-0,131	0,022	-0,218	-5,948**	0,030

DDÖ: Duygu Düzenleme Ölçeği ile ölçülen çocuğun duygu düzenleme becerisi, YPDÖ: Yetişkinler için Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği ile ölçülen annenin psikolojik dayanıklılığı, ÇODBÇÖ-D: Çocukların Olumsuz Duygularıyla Baş Etme Ölçeği - Destekleyici Tepkiler alt ölçeği ile ölçülen annenin destekleyici duygu sosyalleştirme stratejileri, ÇODBÇÖ-DO: Çocukların Olumsuz Duygularıyla Baş Etme Ölçeği - Destekleyici Olmayan Tepkiler alt ölçeği ile ölçülen annenin destekleyici olmayan duygu sosyalleştirme stratejileri, * $p<0,01$, ** $p<0,001$

sosyalleştirme stratejileri ve annenin destekleyici olmayan duygu sosyalleştirme stratejileri, çocuk cinsiyeti ve evdeki çocuk sayısı kontrol edildikten sonra, çocukların duygu düzenleme becerilerini anlamlı düzeyde yordamaktadır. Buna göre, annelerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri ve destekleyici duygu sosyalleştirme stratejileri arttıkça; annelerin destekleyici olmayan duygu sosyalleştirme stratejileri azaldıkça çocukların duygu düzenleme becerilerinin artacağı ön görülmektedir.

Tartışma

Bu araştırma, 48-72 aylık çocukların duygu düzenleme becerileri üzerinde annenin psikolojik dayanıklılığının ve duygu sosyalleştirme stratejilerinin yordayıcı etkisini incelemeyi amaçlamaktadır. Bu değişkenlerinin son 10 yılda daha çok araştırmaya konu edinildiği ancak söz konusu değişkenleri ebeveyn örneklemini üzerinden inceleyen araştırmaların oldukça kısıtlı olduğu görülmektedir. Aynı zamanda, ilgili değişkenleri bir arada inceleyen herhangi bir çalışmaya da rastlanmamış olması sebebiyle bu araştırmada, annenin psikolojik dayanıklılığı, annenin duygu sosyalleştirme stratejileri ve çocukların duygu düzenleme becerileri değişkenlerine odaklanılmıştır. Bununla birlikte, duygu düzenleme becerisinin gelişimi açısından önemli bir evre olduğu bilinen okul öncesi dönemi kapsayan 48-72 aylık çocuklar araştırmanın odak noktası olmuştur.

Yapılan birçok araştırmada duygu düzenleme becerilerinde ebeveynin önemi vurgulanmaktadır.³⁰⁻³² Çocuğun yaşadığı duyguyu anlama ve anlaşılma ihtiyacında ebeveynlerin yaklaşımı büyük bir önem taşımaktadır.³³ Öte yandan Türkiye’de çocuklarla ilgilenmek büyük oranda annenin sorumluluğunda olan bir durumdur.²² Çocukla geçirilen süre göz önünde bulundurulduğunda bu araştırmada ebeveyn örneklemini yalnızca anneleri kapsayacak şekilde düzenlenmiştir. Buradan yola çıkıldığında, annenin bu dönemde çocukla sağlıklı bir ilişki kurması ve gelişimsel olarak çocuğu destekleyebilmesi için kendi psikolojik dayanıklılık düzeyinin ve duygu sosyalleştirme stratejilerinin önemli olduğu düşünülmüştür.

Araştırmamızın birinci hipotezi, annenin psikolojik dayanıklılık düzeyinin çocukların duygu düzenleme becerisini anlamlı düzeyde yordayacağı yönündeydi. Yapılan analizler sonucunda söz konusu hipotez desteklenmiş ve annelerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin çocukların duygu düzenleme becerisi üzerinde anlamlı düzeyde yordayıcı etkiye sahip olduğu sonucuna varılmıştır. Literatür verileri incelendiğinde, 300 ebeveyn-çocuk ikilisi ile yürütülen bir araştırmada ebeveynlerin psikolojik dayanıklılıkları alt ölçekler bazında incelenmiş; tüm alt ölçek puanları ile çocuktaki sosyal yeterlilik arasında anlamlı bir pozitif anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur.¹³ Aynı araştırmada, Kındıroğlu ve Yaşar Ekici¹³ ebeveynin psikolojik dayanıklılığı alt ölçekleri ile çocukların kaygı-geri çekilme düzeyleri ve çocukların öfke-agresyon düzeyleri arasında negatif bir ilişkiyi ortaya koymuştur. Bu araştırma bulgularının, ebeveynin psikolojik dayanıklılığının okul öncesi dönemdeki çocukların sosyal ve duygusal gelişimi üzerindeki etkisinin ortaya koyarak, araştırma bulgularımızı destekler nitelikte olduğu söylenebilir. Bununla birlikte, Koronavirüs hastalığı-2019

salgını sırasında, daha stresli ebeveynlerin çocuklarının etkinliklerine daha az dahil oldukları ve bunun da çocukların etkili duygu düzenlemelerini kullanma oranı azalttığını³⁴; anaokuluna kadar, ebeveyn stres yönetiminin ve azaltılmış yönlendirmenin, çocuk duygu düzenlemesi becerisi ile bağlantılı olduğunu³⁵ bulguların çalışmalara rastlanmaktadır. Ebeveynin stresini tolere edememesinin psikolojik dayanıklılığın zayıf oluşu ile ilişkili olabileceği düşünülerek, söz konusu çalışmaların araştırma bulgularımızı desteklediği söylenebilir. Ancak annelerin psikolojik dayanıklılığı ile çocukların duygu düzenleme becerileri arasındaki ilişkiye işaret eden sınırlı sayıda çalışma olması, söz konusu değişkenler arasındaki ilişki inceleyen daha fazla araştırmaya gerek duyulduğunu göstermektedir. Elde edilen sonuçlardan yola çıkılarak, duygularını düzenlemede güçlük yaşayan okul öncesi çocuklara yönelik gerçekleştirilen psikoterapi süreçlerine, ebeveyn odaklı görüşmelerin de dahil edilmesinin süreci daha etkin kılacağı düşünülmektedir. Öte yandan Bowen³⁶ aileyi oluşturan tüm bireylerin duyguları, düşünceleri ve davranışlarında içinde buldukları aile sisteminden parçalar olduğunu belirtmiştir. Aile bireylerinin yaşadıkları problemlerin ailenin diğer üyeleriyle olan ilişkilerini etkilediğini ve aile içi dinamiklerin bireyin psikolojik zorlanmalarında etkili olduğunu gözlemlenmiştir.³⁷ Bu nedenle, çocuğun duygu düzenleme becerisi üzerinde çalışan bir klinisyenin sürece aile perspektifinden bakmasının terapistin bütüncül bir etki yaratacağı düşünülmektedir.

Araştırmamızın ikinci hipotezi ise ebeveynin duygu sosyalleştirme stratejilerinin çocuktaki duygu düzenleme becerisini anlamlı olarak yordadığı yönündeydi. Araştırma bulgularının ilgili hipotezi desteklediği görülmüş ve yapılan analizler neticesinde, destekleyici duygu sosyalleştirme stratejilerinin çocukların duygu düzenleme becerilerini pozitif ve anlamlı düzeyde; destekleyici olmayan duygu sosyalleştirme stratejilerinin ise çocukların duygu düzenleme becerilerini negatif ve anlamlı şekilde yordadığı bulunmuştur. İlgili alan yazın incelendiğinde, araştırma bulgularının çalışmamızın bulguları ile tutarlı olduğu dikkat çekmektedir.^{30,31,38} Duygu sosyalleştirme programlarının, çocuğun duygu düzenleme becerisi için koçluk yapan ebeveyn davranışlarını artırdığını³⁹; erken çocukluk döneminde annelerin çocuklarının olumsuz duygularına tepkilerinin, çocukların orta çocukluk döneminde hem fizyolojik hem de davranışsal olarak uyarılmalarını düzenleme ve ergenlikte duygularını yönetme becerilerinde rol oynayabileceğini⁴⁰; ebeveynlerin destekleyici olmayan stratejileri kullanmalarının çocuklarda daha yüksek düzeyde duygusal ketlenmeyi öngördüğünü⁴¹ belirten çalışmalar bulunmaktadır. Benzer şekilde okul öncesi dönemde bulunan çocuklar ve anneleri ile yürütülen bir çalışmada, annelerin çocuklarının olumsuz duygularına verdiği olumlu tepkilerin duygu düzenlemeyi pozitif yönde etkilediği bulgusu, araştırma sonuçlarımız ile tutarlıdır.¹⁸ Bunlara ek olarak, yapılan birçok çalışma, ebeveynin duygu sosyalleştirme stratejilerinin çocuk üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu destekleyen niteliktedir.^{15,42-45} Buradan yola çıkarak, annelerin kullandıkları duygu sosyalleştirme stratejilerinin çocukların duygu düzenleme beceri geliştirmesinde önemli etkisinin olacağını

söylemek mümkündür. Bu doğrultuda çocuklarla duygu düzenleme üzerine çalışan klinisyenlerin, ebeveynlerle duygu sosyalleştirme konusunda psiko eğitim çalışmaları yürütmeleri önerilmektedir.

Ebeveynlerin kullandığı duygu sosyalleştirme stratejilerinde kültürel bazı farklılıkların olabileceği bilinmektedir. Örneğin, zihinsel engelli çocuklarına yönelik olarak, çocuğun olumsuz duygularına verilen annenin destekleyici olmayan tepkilerinde Belçikalı ve Quebecli anneler arasında bir fark olduğu bulunmuştur.⁴⁶ Avrupalı ve Avrupalı olmayan anneler arasında da duygu sosyalleştirmenin farklı stratejilerin kullanılabilirdiği görülmektedir.^{47,48,49} Dolayısıyla kültürel değerlerin ebeveynlerin duygu sosyalleştirme stratejileri üzerinde önemli bir parametre olduğu varsayılmakta ve bu durumun çocuğun duygu düzenleme becerileri üzerinde de etkisi olabileceği düşünülmektedir.^{47,49} Benzer şekilde, annelerin psikolojik dayanıklılığın üzerinde de kültürel farklılıkların etkili olabileceğine inanılmaktadır.⁵⁰ Engelli çocuğu olan ebeveynlerle yürütülen bir çalışmada, ebeveynlik stresi ile dayanıklılık arasında sosyal desteğin aracı etkisi olduğu bulunmuş; sonuçların, ebeveyn stresini azaltmanın ve sosyal desteği iyileştirmenin, ebeveyn dayanıklılığının artmasını öngörebileceğini belirtilmiştir.⁵¹ Ebeveynlerin sosyal destek kaynakları ile birlikte çocuk bakımında ebeveyn cinsiyetine göre farklı sorumluluklarının olması kültürel özelliklerle yakından ilişkili görülmekte ve tüm bunların annenin dayanıklılığını etkileyebileceği bildirilmektedir.⁵² Buradan yola çıkarak, gelecek çalışmalarda Türk kültürü ile farklı kültürel özelliklere sahip annelerin kullandığı duygu sosyalleştirme stratejileri ve annelerin psikolojik dayanıklılıkları karşılaştırılabilir. Aynı zamanda, kültür etkisinin dahil edildiği modeller oluşturularak hem annelerin duygu sosyalleştirme stratejilerinin hem de psikolojik dayanıklılıklarının duygu düzenleme becerileri üzerindeki etkisi ileri çalışmalarda incelenebilir.

Araştırmamızın üçüncü hipotezi, bazı sosyodemografik değişkenler kontrol edildikten sonra, annenin psikolojik dayanıklılığı ile annenin duygu sosyalleştirme stratejilerinin bir aradayken de çocuklarının duygu düzenleme becerilerini anlamlı düzeyde yordayacağı şeklindeydi. Araştırma bulguları söz konusu hipotezi desteklemiş ve sosyodemografik değişkenler kontrol edildikten sonra, iki değişken bir aradayken çocukların duygu düzenleme becerilerini anlamlı düzeyde yordadığı bulunmuştur. Bu sonuç, çocukların duygu düzenleme becerileri üzerinde annelerin psikolojik dayanıklılığının ve çocuklarının duygularına gösterdikleri tepkilerin etkili olduğunu göstermektedir. Literatürde bu değişkenleri bir arada inceleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır ancak benzer çalışma bulguları ile karşılaştırıldığında sonuçların uyumlu olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan bir çalışmada, annelerin yüksek stres seviyelerinin, duygu koçluğu yaparak çocukların üzüntü durumlarını yordadıkları bulunmuştur.⁵³ Bununla birlikte literatürde, ebeveynlerin psikolojik olarak dayanıklılığının, çocukların duygularına karşı gösterdikleri tepkileri etkileyeceğine işaret eden araştırmalar söz konusudur.

Örneğin van der Pol ve ark.⁵⁴ ebeveynlerin psikopatolojik semptomlarının, çocukların sosyal duygusal gelişimini, ebeveynin duygu sosyalleştirmesi yoluyla yordadığını ortaya koymaktadır. Buradan yola çıkılarak gelecek araştırmaların, annelerin psikolojik dayanıklılıkları ile çocukların duygu düzenleme becerileri arasındaki ilişkide annelerin duygu sosyalleştirme stratejilerinin aracı etkisi incelemesinin alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Elde edilen sonuçlar göz önünde bulundurulduğunda, çocuğun cinsiyeti ve ailenin çocuk sayısı kontrol edildikten sonra, annenin psikolojik dayanıklılığını ve duygu sosyalleştirme stratejilerinin, çocuk duygu düzenleme becerilerinin önemli yordayıcıları olduğu görülmektedir. Ancak söz konusu değişkenlerin duygu düzenleme becerilerindeki varyansın görece küçük bir kısmını yordadığı görülmektedir. Dolayısıyla gelecek araştırmaların duygu düzenleme becerilerini yordayan farklı değişkenleri de araştırarak, modele eklemesi önerilmektedir.

Çalışmanın Kısıtlılıkları

Bu çalışmanın bazı kısıtlılıkları bulunmaktadır. Çocukların duygu düzenleme becerilerine ilişkin olarak yalnızca annelerden ve öz bildirimeye dayalı ölçekler kullanılarak bilgi toplanması, araştırma deseninin kesitsel olması, araştırmaya katılan annelerin sosyodemografik özellikler bakımından eşitlenememesi araştırmamızın sınırlılıkları arasında yer almaktadır. Bu kısıtlılıklar göz önünde bulundurulduğunda, gelecek araştırmaların, her iki ebeveyni de çalışmalarına dahil etmelerinin, çocuk ile ilgili değişkenlerde ebeveyn bildirimine ek olarak gözleme dayalı ölçeklerin kullanılmasının ve boylamsal araştırma deseninden yararlanılmasının literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Sonuç

Annenin psikolojik dayanıklılığının ve annenin kullandığı duygu sosyalleştirme stratejilerinin çocukların duygu düzenleme becerileri üzerinde önemli değişkenler olduğu görülmüştür. Bu durumda çocukların duygu düzenleme becerileri geliştirmesinde ebeveynlerin psikolojik dayanıklılıklarının ve çocuklarının duygularına dair gösterdikleri tepkilerin önemli etkisi olacağı söylenebilir. Araştırma bulgularından yola çıkarak, duygularını düzenlemekte zorlanan çocuklarla çalışan klinisyenlerin, terapi sürecine ebeveynleri de sürece dahil etmelerinin tedavinin etkililiğini artıracacağı düşünülmektedir.

Etik

Etik Kurul Onayı: Çalışmaya, FMV Işık Üniversitesi Etik Kurul Komisyonu'nun Etik Kurul onayı alındıktan sonra başlanmıştır (karar no: E-57062422-302.14.99-3925, tarih: 06.05.2021).

Hasta Onayı: Araştırma katılanlardan öncelikle bilgilendirilmiş onam formunu doldurmaları istenmiş, formu onaylayan katılımcılara araştırma değişkenlerini değerlendiren ölçekler sunulmuştur.

Yazarlık Katkıları

Konsept: D.G., Z.D.A., Dizayn: D.G., Z.D.A., Veri Toplama veya İşleme: D.G., Analiz veya Yorumlama: D.G., Z.D.A., İ.Ü., Literatür Arama: D.G., Yazan: D.G., İ.Ü.

Çıkar Çatışması: Yazarlar tarafından çıkar çatışması bildirilmemiştir.

Finansal Destek: Yazarlar tarafından finansal destek almadıkları bildirilmiştir.

Kaynaklar

- Gross JJ, Thompson RA. Emotion Regulation: Conceptual Foundations. In: Gross JJ, ed. Handbook of Emotion Regulation. The Guilford Press. New York, NY, 2007:3-27.
- Dodge KA, Garber J. Domains of Emotion Regulation. The Development of Emotion Regulation and Dysregulation. England; Cambridge University Press. Cambridge, UK, 1991:3-14.
- Morris AS, Silk JS, Steinberg L, Myers SS, Robinson LR. The Role of the Family Context in The Development of Emotion Regulation. Soc Dev. 2007;16:361-388.
- Bariola E, Gullone E, Hughes EK. Child and Adolescent Emotion Regulation: The Role of Parental Emotion Regulation and Expression. Clin Child Fam Psychol Rev. 2011;14:198-212.
- Bariola E, Hughes EK, Gullone E. Relationships between Parent and Child Emotion Regulation Strategy Use: A Brief Report. J Child Fam Stud. 2012;21:443-448.
- Tulpar LB, Aktan ZD, Yardımcı E. 4-6 Yaş Aralığındaki Çocukların Bağlanma Stilllerinin ve Duygu Düzenleme Becerilerinin İncelenmesi. Gelişim ve Psikoloji Dergisi. 2020;1:57-73.
- Bilge Y, Sezgin E. Anne ve Çocuk Duygu Düzenleme Arasındaki İlişkide Annenin Kişilik Özelliklerinin ve Bağlanma Stilllerinin Aracı Rolü. Anadolu Psikiyatri Dergisi. 2020;21:310-318.
- Liman B. Cinsiyet ve Anne-Baba Eğitim Düzeyinin 66-77 Aylık Okul Öncesi Çocukların Duyguları Tanıma ve Duygu Düzenleme Becerilerine Etkisinin İncelenmesi. Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi. 2020;24:209-222.
- İlgar L, Akbaba G. Beş ve Altı Yaş Çocuklarının Duygu Düzenlemelerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi, Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi. 2017;491-520.
- Ural O, Güven G, Sezer T, Azkeskin K, Yılmaz E. Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Bağlanma Biçimleri ile Sosyal Yetkinlik ve Duygu Düzenleme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi. 2015;1:589-598.
- Kararımkar Ö. Psikolojik Sağlık, Risk Faktörleri ve Koruyucu Faktörler. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi. 2006;3:129-142.
- Öz F, Bahadır Yılmaz E. Ruh Sağlığının Korunmasında Önemli Bir Kavram: Psikolojik Sağlık. Hacet U Eğitim Fak. 2009;16:82- 89.
- Kındıroğlu Z, Yaşar Ekici F. Ebeveynlerin Psikolojik İyi Oluş ve Psikolojik Dayamıklılık Düzeyleri ile Çocukların Sosyal Yetkinlik ve Davranışları Arasındaki İlişki. Adıyaman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi. 2019;9:138-157.
- Eroğlu Y, Arıcı Özcan N, Peker A. Özel Gereksinimli Çocuğa Sahip Ebeveynler ile Sağlıklı Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Psikolojik Sağlık, İyilik Hali ve Mutluluk Düzeylerinin İncelenmesi. Sakarya University Journal of Education. 2015;5:142-150.
- Gottman JM, Katz LF, Hooven C. Parental Meta-Emotion Philosophy and the Emotional Life of Families: Theoretical Models and Preliminary Data. J Fam Psychol. 1996;10:243-268.
- Garner PW, Dansmore JC, Southam-Gerrow M. Mother-Child Conversations about Emotions: Linkages to Child Aggression and Prosocial Behavior. Soc Dev. 2007;17:259-277.
- Uyar RÖ, Genç MMY, Arnas YA. Okul Öncesi Dönem Çocukların Duygu Düzenleme ve Duyguları Anlama Becerilerinin Yordayıcısı Olarak Annelerin Duygu Sosyalleştirme Davranışları. Eğitim ve Bilim. 2018;43:1-17.
- Yağmurlu B, Altan Ö. Maternal Socialization and Child Temperament as Predictors of Emotion Regulation in Turkish Preschoolers. Infant Child Dev. 2010;19:275-296.
- İlhan-İldız AA, Ahmetoğlu E, Acar İH. Ebeveyn Duygu Sosyalleştirme ve Çocuk Mizacının Çocuklarda Duygu Düzenleme Stratejileri Üzerindeki Yordayıcılığı. 5. Uluslararası Okul Öncesi Eğitim Kongresi Kitapçığı. 2017;S:2.
- Güven E, Erden G. Duygu Sosyalleştirmenin Çocuklarda Gözlenen Davranış Sorunlarına Katkısı. Turk Psikol Derg. 2017;32:18-32.
- Ahi B, Kıldan AO. Türkiye’de Okul Öncesi Eğitimi Alanında Yapılan Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 2013;1:23-46.
- Pehlivan H. Kadınların Benlik Saygısını ve Yaşam Doyumunu Artırma: Bilişsel Davranışçı Yaklaşım Dayalı Bir Grup Müdahalesi. Kastamonu Eğitim Dergisi. 2015;24:479-492.
- Shields A, Cicchetti D. Emotion Regulation among School-Age Children: The Development and Validation of A New Criterion Q-Sort Scale. Dev Psychol. 1997;33:906-916.
- Batum P, Yağmurlu B. What Counts in Externalizing Behaviors? The Contributions of Emotion and Behavior Regulation. Curr Psychol. 2007;25:272-294.
- Fabes RA, Eisenberg N, Bernzweig J. Coping with Children’s Negative Emotions Scale (CCNES). APA PsycTests. 1990.
- Altan-Aytun Ö, Yağmurlu B, Yavuz HM. Turkish Mothers’ Coping with Children’s Negative Emotions: A Brief Report. J Child Fam Stud. 2013;22:437-443.
- Friborg O, Hjemdal O, Rosenvinge JH, Martinussen M. A New Rating Scale For Adult Resilience: What Are The Central Protective Resources Behind Healthy Adjustment? Int J Methods Psychiatr Res. 2003;12:65-76.
- Basım HN, Çetin F. Yetişkinler için Psikolojik Dayamıklılık Ölçeğinin Güvenirlilik ve Geçerlilik Çalışması. Turk Psikiyatri Derg. 2011;22:104-114.
- Kalaycı Ş. Spss Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri (5. Baskı). Ankara;Asil Yayın Dağıtım;2010.
- Kılıç Ş, Aytar AG. Emotion Understanding of Turkish Preschoolers and Maternal Emotional Socialization. International Journal of Human Sciences. 2016;13:466-478.
- Seçer Z. Sosyal Olarak Yetkin Okul Öncesi Çocukların Duygu Düzenlemeleri İle Annelerinin Duygu Sosyalleştirme Davranışları Arasındaki İlişkiler. Kastamonu Eğitim Dergisi. 2017;25:1435-1452.
- Özmert EN. Erken Çocukluk Gelişiminin Desteklenmesi-III: Aile. Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Derg. 2006;49:256-273.
- Onat O, Otrar M. Bilişsel Duygu Düzenleme Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışmaları. Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi. 2010:123-143.
- Spinelli M, Lionetti F, Setti A, Fasolo M. Parenting stress during the COVID-19 outbreak: Socioeconomic and environmental risk factors and implications for children emotion regulation. Fam Proc. 2021;60:639-653.
- Mathis ET, Bierman KL. Dimensions of Parenting Associated with Child Prekindergarten Emotion Regulation and Attention Control in Low-income Families. Soc Dev. 2015;24:601-620.
- Bowen M. Family Therapy in Clinical Practice. New York;Jason Aronson. 1978.
- Corsini JR, Wedding D. Modern Psikoterapiler (1. baskı). İstanbul;Kaknüs Yayınları. 2012
- Miller-Slough R, Zeman JL, Poon JA, Sanders WM. Children’s Maternal Support-Seeking: Relations to Maternal Emotion Socialization Responses and Children’s Emotion Management. J Child Fam Stud. 2016;25:3009-3021.

39. England-Mason G, Gonzalez, A. Intervening To Shape Children's Emotion Regulation: A Review Of Emotion Socialization Parenting Programs For Young Children. *Emotion*. 2020;20:98.
40. Perry NB, Dollar JM, Calkins SD, Keane SP, Shanahan L. Maternal Socialization of Child Emotion and Adolescent Adjustment: Indirect Effects through Emotion Regulation. *Dev Psychol*. 2020;56:541-552.
41. Cabecinha-Alati S, Langevin R, Kern A, Montreuil T. Pathways from Childhood Maltreatment to Unsupportive Emotion Socialization: Implications for Children's Emotional Inhibition. *J Fam Viol*. 2021;36:1033-1043.
42. Dunsmore JC, Karn MA. Mothers' Beliefs about Feelings and Children's Emotional Understanding. *Early Educ Dev*. 2001;12:117-138.
43. Fabes RA, Gaertner BM, Popp TK. Getting Along With Others: Social Competence in Early Childhood. In McCartney K, Philips D, eds. *Blackwell Handbook of Early Childhood Development*. Blackwell Publishing. 2006:297-316.
44. Fivush R, Marin K, McWilliams K, Bohanek JG. Family Reminiscing Style: Parent Gender and Emotional Focus in Relation to Child Well-Being. *J Cogn Dev*. 2009;10:210-235.
45. Thommassin K, Suveg C. Reciprocal Positive Affect and Well-Regulated, Adjusted Children: A Unique Contribution of Fathers. *Parent Sci Pract*. 2014;14:28-46.
46. Nader-Grosbois N, Jacobs E, Morin D. Mothers' Socialization of Emotions and Socio-Emotional Competences in Children with and without Intellectual Disabilities in Belgium and Quebec. *Psychology*. 2022;13:135-176.
47. Scott SA., Hakim-Larson J. Temperament, Emotion Regulation, and Emotion-Related Parenting: Maternal Emotion Socialization during Early Childhood. *J Child Fam Stud*. 2021;30:2353-2366.
48. Karkhanis DG, Winsler A. Temperament, Gender, and Cultural Differences in Maternal Emotion Socialization of Anxiety, Somatization, and Anger. *Psychol Stud*. 2016;61:137-158.
49. Leiknes HN. The Interplay between Parent and Child: Parental Emotion Socialization and Children's Emotional Competence in a Norwegian Preschool Sample (Master's thesis). 2021.
50. Fereidouni Z, Kamyab AH, Dehghan A, Khiyali Z, Ziapour A, Mehedi N, Toghroli R. A comparative study on the quality of life and resilience of mothers with disabled and neurotypically developing children in Iran. *Heliyon*. 2021;11;7:e07285.
51. Zhao M, Fu W, Ai J. The Mediating Role of Social Support in the Relationship Between Parenting Stress and Resilience Among Chinese Parents of Children with Disability. *J Autism Dev Disord*. 2021;51:3412-3422.
52. Ebrahim MT, Alothman AA. Resilience and social support as predictors of post-traumatic growth in mothers of children with autism spectrum disorder in Saudi Arabia. *Res Dev Disabil*. 2021;113:103943.
53. Wu Q, Feng X, Hooper EG, Gerhardt M, Ku S, Chan MHM. Mother's Emotion Coaching and Preschooler's Emotionality: Moderation by Maternal Parenting Stress. *J Appl Dev Psychol*. 2019;65:101066.
54. van der Pol LD, Groeneveld MG, Endendijk JJ, van Berkel SR, Hallers-Haalboom ET, Bakermans-Kranenburg MJ, Mesman J. Associations Between Fathers' and Mothers' Psychopathology Symptoms, Parental Emotion Socialization, and Preschoolers' Social-Emotional Development. *J Child Fam Stud*. 2016;25:3367-3380.